FEMEIA VOLUNTARĂ – *MARA* DE IOAN SLAVICI

REMINA SIMA
Colegiul Economic „F.S. Nitti”, Timişoara

Cuvinte-cheie: *sfera privată, sfera publică, familia, secolul 19*

Mara oficializează un stil al unui autor ardelean, bun cunoscător al semnelor lumii din care îşi trage originile, cu abilităţi de profundă analiză psihologică şi sociologică a societăţii căreia îi aparţine. Nicolae Manolescu observă că Slavici se opreşte în *Mara* asupra imaginii unor straturi sociale: a breslaşilor, târgoveţilor, negustorilor care nu au fost în centrul nuvelelor de până atunci, deoarece alcătuiau o colectivitate de apartenenţă, mai de grabă orăşenească decât ţărănească, aflată la începuturile ei. Mai mult decât atât, romanul propunea o temă de actualitate pentru literatura din acea vreme, dar şi pentru literatura contemporană, şi anume cea a unei alterităţi poliforme (de etnie, credinţă, condiţie socială) şi a structurii unui individ marcat de aceasta (Manolescu 1991: 146).

Slavici a intuit perfect că se impune să utilizeze tema iubirii în scopul realizării celei mai bune reflectări şi cercetări în adâncime a raporturilor cu Celălalt. „Cititorul secolului al XXI-lea vede în această operă o creaţie absolut modernă, un roman despre Celălalt sau despre imaginea noastră răsfrântă în privirea Celuilalt. Prin acest fapt el se cere revalorificat la mai bine de o sută de ani de la apariţia sa, ca material extraordinar de bogat pentru un studiu imagologic” (Brădescu 2011: 136).

Ioan Slavici şi-a intitulat romanul destul de simplu, după numele precupeţei din Radna. Deşi în aparenţă numele nu sugerează nimic,

BDD-A28404 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 05:56:51 UTC)

în spatele acestui hipocoristic putem citi o adevărată legendă. Radu G. Țeposu face o analogie între Mara şi Rut (1983: 24). În *Cartea lui Rut* aflăm că soacra acesteia, pe care inițial o chema Naomi[1], a fost silită să părăsească Betleemul din pricina foametei care bântuia țara şi să plece spre ținutul Moabului. Rămasă văduvă şi fără cei doi fii, înstrăinată de țară, Naomi se întoarce după zece ani cu una din nurorile ei, plină de amărăciune, deprimată, compătimindu-şi soarta. Intrigată de acest sfârşit, Naomi a răspuns într-un acces de exasperare astfel: „Nu-mi mai ziceți Naomi, ziceți-mi Mara, căci cel Atotputernic m-a umplut de amărăciune". Din acel moment, preafericita Naomi a devenit nefericita Mara, adică cea plină de amărăciune. Biografia personajului lui Slavici debutează cu o soartă similară eroinei biblice, descriind-o pe Mara ca fiind o femeie văduvă, cu doi copii. Protagonista lui Slavici va avea un destin diferit de al lui Naomi, căci va deveni spre sfârşitul romanului o femeie aproape fericită, mulțumită de bunul mers al lucrurilor. Mara va încerca să refacă bunăstarea inițială a lui Naomi, iar simțul său practic, la care se adaugă un orgoliu exacerbat al voinței, o va ajuta să devină în final împlinită cu propriu-i destin (*ibidem*: 30).

Mara este un caracter puternic, ca femeie ce va răzbi prin valurile dure ale unei vieți aspre. Poate chiar aceste circumstanțe în care Slavici o plasează dau tăria acestei eroine ce rămâne atât de actuală într-o societate de tip modernist. Mara este hotărâtă să lupte cu vicisitudinile vieții, alege să fie victorioasă şi nu acceptă să-şi plângă de milă sau să fie compătimită de alții. Mai degrabă vrea să demonstreze că poate izbuti, ba chiar să fie un exemplu de femeie ce-şi depăşeşte condiția în vremea în care trăieşte. Astfel, Mara îşi scoate coşurile pline marțea în târgul la care se strâng mureşenii şi podgorenii, joia îşi mută locul acolo unde vin bănățenii, ca apoi să plece la Arad, unde se adună sâmbăta oameni din şapte ținuturi. Devine o iscusită precupeață, căci a învățat bine să-şi vândă marfa şi pentru ea nu este bucurie mai mare decât să se întoarcă acasă cu coşurile goale.

[1] În ebraică numele Naomi înseamnă „bucurie".

BDD-A28404 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 05:56:51 UTC)

„Marți dimineața, Mara-şi scoase şatra şi coşurile pline în piața de pe țărmurele drept al Murăşului, unde se adună la târg de săptămână murăşenii până de pe la Şăvârşin şi Soboteliu şi podgorenii până de pe la Cuvin. Joi dimineața, ea trece Murăşul şi întinde şatra pe țărmurele stâng…Vineri noaptea, după cântatul cocoşilor, ea pleacă la Arad, ca ziua s-o prindă cu şatra întinsă în piața cea mare, unde lumea se adună din şapte ținuturi" (Slavici 1985: 5).

Mara îşi cunoaşte foarte bine rolul, ştie că trebuie să fie o luptătoare, de aceea nu se lasă niciodată învinsă de o eventuală nereuşită, ci este mereu în mişcare pentru a-şi îndeplini condiția care îi asigură liniştea copiilor ei[2], în primul rând, şi apoi liniştea personală. Nu este interesată doar să asigure traiul de zi cu zi, ci eforturile şi abilitățile ei de precupeață sunt maxime pentru a aduna copiilor zestre.

„Dar lucrul cel mare e că Mara nu-ți iese niciodată cu gol în cale; vinde ce poate şi cumpără ce găseşte; duce de la Radna ceea ce nu găseşti la Lipova ori la Arad şi aduce de la Arad ceea ce nu găseşti la Radna ori la Lipova. Lucrul de căpetenie e pentru dânsa ca să nu mai aducă ce a dus şi vinde mai bucuros cu câştig puțin decât să-i clocească marfa…Umblă Mara prin lume, aleargă sprintenă, se târguieşte şi se ceartă cu oamenii, se mai ia şi de cap câteodată, plânge şi se plânge c-a rămas văduvă, şi apoi se uită împregiur să-şi vadă copiii şi iar râde"(*ibidem*: 6-7).

Numai aşa poate Mara să-i ajute pe Persida şi pe Trică să ajungă oameni, precum preoteasa din Pecica[3] şi Bocioacă[4]. Ca să ajungă

[2] Mary Wollstonecraft (1988) îndeamnă părinții, cu precădere mamele, să aibă o conduită respectabilă în raport cu copiii lor, oferind protecție, afecțiune şi dragoste: "To be a good mother, a woman must have sense and that independence of mind, which few women possess who are taught to depend entirely on their husbands. Unless the understandings of woman be enlarged and her character rendered more firm, by being allowed to govern her own conduct, she will never have sufficient sense of command of temper to manage her children properly" (Wollstonecraft 1988: 227).

[3] Mara îşi alege modele de caracter pentru copiii ei, doreşte ca Persida să devină precum preoteasa din Pecica, pe care o consideră o fire delicată, frumoasă, dar şi înstărită.

BDD-A28404 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 05:56:51 UTC)

astfel, Persida are nevoie să-şi cultive educația. În acest scop, o va da la Mănăstirea minoritelor din Lipova în grija maicii Aegidia, precum preoteasa din Pecica stătuse patru ani la călugărițele din Oradea. Cei şasezeci de florini pe care i-a cerut Maica Aegidia pentru Persida au ajuns în final să fie cincizeci. Mara ştia în sufletul ei că lacrimile de femeie văduvă şi neajutorată nu o vor lăsa indiferentă pe călugăriță, care a intervenit cu o vorbă bună la Hubăr, economul oraşului. Astfel, Marei i se dă arenda podului, fapt ce o va ajuta să plătească educația fetei.

Este interesantă analiza relațiilor pe care Mara şi le face, relații care o vor ajuta în problemele ei financiare. Ea are abilitatea de a socializa, ştie să negocieze şi să câştige încrederea, dar şi parteneriatul în afaceri, trăsătură ce îi va da calitatea de bună întreprinzătoare.

> „Tovărăşia cu domnul Anton Hubăr, prieten bun al tuturor funcționarilor şi al preotului nemțesc din Lipova îi va adăuga şi prin camătă câțiva bănuți la ciorap; iar când bărbatul îi va propune afacerea cu pădurea împărătească de la Cladova, Mara nu va da înapoi mai ales că toate actele şi aranjamentele vânzării lemnului sunt făcute de prietenul cel mai bun al lui Hubăr, sârbul Liubicek, despre a cărui implicare nu ştie decât Mara. E multă bătaie de cap ca să tai pădurea, s-o duci cu plute pe Mureş la Arad, s-o dai cui vinde, dar…înseamnă şi mult bănet (Brădescu 2011: 137).

De asemenea, există o altă persoană la care Mara şi copiii ei găsesc întotdeauna uşa deschisă, şi anume Steva Claici[5]. Nunta fiicei lui, Milena, cu Munteanu[6] devine o bună oportunitate pentru Mara de a-şi scoate fata în lume, cu scopul de a-i găsi un fecior pentru căsătorie. Din perspectiva Marei, Codreanu reprezintă cea mai bună alegere pentru Mara: „fecior curățel şi deştept, fiu de popă, nepot de

[4] Starostele cojocarilor din Lipova; Mara dezvoltă o considerație deosebită față de acesta.

[5] Este de origine sârbă; om înstărit care trăia la Arad, fiind renumit pentru cojoacele lui frumos împodobite.

[6] Un teolog român şi viitor preot în Sân Miclăuş.

BDD-A28404 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 05:56:51 UTC)

protopop şi peste câteva luni de zile bun de popie". Naţl, pe de altă parte, ar fi cea mai nepotrivită alegere, Mara invocând motivul naţionalităţii. Hubăroaica este în asentimentul Marei, mai ales din momentul în care aceasta află de situaţia stânjenitoare în care feciorul stă la pândă pe la ferestre, doar de dragul de a da ochii cu Persida. Este foarte clar că cei doi tineri se regăsesc în sentimente, contrar împotrivirii părinţilor. Devine limpede pentru cititor că înverşunarea Marei nu rezultă neapărat din condiţia socială sau etnia lui Naţl. Romanul va scoate la iveală în partea finală, motivul real al vehementei opoziţii materne. Luând parte la ceremonia botezului catolic al nepotului ei, Mara are sufletul întristat:

> „Se supusese Mara, dar nu se împăcase şi îi venea din când în când să se repeadă, să ia copilul şi să fugă cu el din Biserică. Îi era parcă i-l iau, i-l răpesc, i-l aruncă în prăpastia adâncă, în foc mistuitor, şi atât nepot avea şi dânsa…Când preotul vărsă apa sfântului botez în capul copilului, ea tresări străbătută de fiori şi ochii i se umplură de lacrimi. Acum era papistaş, nepotul ei, cel mai iubit dintre toţi oamenii era papistaş" (Slavici 1985: 260).

Relaţiile interetnice capătă o însemnătate deosebită în roman. Mara, care este întruchiparea prototipului feminin tradiţional, nu acceptă devierea de la normele convenţionale. Astfel se explică împotrivirea vehementă la înrudirea cu familia lui Naţl, care este de etnie diferită. De asemenea, Marei îi este foarte greu să îndure gândul ca nepotul ei atât de preţuit este „papistaş".

Implicarea Marei în deciziile Persidei, conotaţia termenilor şi noţiunilor referitoare la „corcire", respingerea neclintită a căsătoriei cu Naţl îşi capătă acum explicaţia în dorinţa purităţii şi a curăţiei confesionale. În cele din urmă, Mara reuşeşte să renunţe[7] la tot ceea ce plănuise, tocmai pentru a putea fi fericită alături de cei dragi. Numic nu are în ochii ei preţ mai mare ca cei doi copii pentru care ar face orice (Brădescu 2011: 141).

[7] Acest act denotă calitatea Marei de a fi o fiinţă puternică, de a-şi demonstra înţelepciunea, mai ales când este vorba de fericirea copiilor ei.

BDD-A28404 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 05:56:51 UTC)

După împăcarea Persidei cu Naţl, după toate tribulaţiile celor doi tineri, cea care trăieşte extazul împlinirii este Mara: „Mulţumită, voioasă, omeneşte fericită nu era decât Mara, care le uitase toate şi se pierduse cu desăvârşire în clipa de acum" (Slavici 1985:109). Naratorul îşi secondează în permanenţă personajul, supraveghindu-i destinul şi ajutându-l în final să triumfe. Omniscienţa sa este o formă de generozitate. Nu se poate spune ce savurează Mara mai mult: rezolvarea conflictului, fericirea Persidei, ori triumful autorităţii ei?

Felul de a fi al Marei nu reprezintă un secret pentru nimeni. Este adânc înrădăcinată în personalitatea ei o râvnă pe care Naţl, Trică, Persida, Bocioacă o recunosc ca fiind forţa ce o îndeamnă pe aceasta dincolo de obstacole, fie că este vorba de copiii ei sau de aspectele financiare. Deşi uneori femeia încalcă „graniţa" care desparte această calitate de transformarea sa în defect, cei apropiaţi nu o judecă cu asprime, căci ei sunt profund impresionaţi de realizările pe care biata văduvă le obţine în confruntarea sa cu viaţa. Machiavelismul este estompat de convingerea tuturor că dragostea maternă[8] învinge şi o călăuzeşte spre deciziile finale, indiferent cât de grea e lupta. Mara este construită, fără îndoială, ca un personaj complex. Defecte şi calităţi o definesc în acelaşi timp. Protagonista concurează cu succes oameni reali din viaţa contemporană, pe care cu greu îi putem încadra în tipare, iar a căror evoluţie e deseori frapantă (Brădescu 2011: 139-140).

Mara este violentă când nu i se respectă cuvântul, face adevărate crize de autoritate, căci tot ceea ce contravine planurilor sale atrage „mânia lui Dumnezeu" (Vintilescu 2008: 98). Pentru femeia din Radna, care cochetează destul de vizibil cu puterea, nu există o diferenţă prea mare între propria-i voinţă şi cea divină. De fapt, este o falsă confuzie, un orgoliu al echivocului, căci Mara îşi construieşte rolul, se construieşte pe sine de la autosugestie până la convingere,

[8] Celebra replică: „tot nu avea nimeni copii ca ea", cu care femeia văduvă primeşte de fiecare dată schimbările neaşteptate din viaţa copiilor ei, ascunde exact această adâncă afecţiune, dar şi credinţa văduvei în vigoarea şi în structura de victorios a vlăstarului ei, care-l va scoate pe acesta la liman, indiferent că este vorba de Trică sau Persida.

BDD-A28404 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 05:56:51 UTC)

având un gust aproape înnăscut pentru a domina. În acest sens, Radu G Țeposu contrazice credința Marei, pe care nu o consideră autentică. Autorul consideră că, deşi îl invocă adeseori pe Dumnezeu, nu prezintă o convingere intimă spirituală. Este credincioasă numai în măsura în care taina dumnezeiască revelează un secret de viață[9]. Argumentele sale se bazează pe inopinatele schimbări principiale ale Marei (Țeposu 1983: 87-90).

Pentru Mara, credința nu reprezintă o trăsătură intrinsecă a personalității. Trăirea sa religioasă nu este mistică, ci ritual mimetică. La protagonista noastră nu sunt moduri existențiale determinante din perspectiva raportului individual cu Dumnezeul – prezență supremă. În lumea cosmopolită în care trăieşte, pentru a-şi păstra identitatea, trăsătura de a fi român este similară cu cea de a fi ortodox. În acest sens, Sorin Mitu afirma, în *Geneza identității naționale la românii ardeleni* (1997): „Biserica şi religia nu sunt expresii ale principiului național, ci invers, confesiunea este elementul cel mai important, care ne defineşte, iar etnia este modul specific prin care se particularizează această condiție esențială" (Mitu 1997: 360).

Dar pentru Persida, educată la Mănăstire[10], lucrurile nu vor mai fi aşa. Mara nu cunoaşte ceea ce părintele Munteanu[11] din Sân Miclăuş, prieten al Persidei cunoaşte atât de bine: „El cunoştea pe Persida şi ştia că şi în gândire şi în simțire e foarte papistăşită şi că nu i-ar fi deloc greu să se lepede de legea ei, dacă prin aceasta ar putea să câştige învoirea bătrânului"[12] (Slavici 1985: 190). În acest context înțelegem opțiunea Persidei, din nou contra dorinței mamei, în actul de botez al fiului ei. Nu în mod fortuit alege Persida naşa

[9] Radu G. Țeposu acordă un caracter subiectiv religiei, atunci când aceasta este practicată în scop de ajutorare în viața pământească şi nu are raportare la cea spirituală.

[10] Fără să vrea, prin educația care i-a oferit-o, trimițând-o la mănăstire, Mara şi-a îndrumat fata spre o altă clasă socială, diferită de cea pe care ea o reprezintă, dar şi spre o altă pătură identitară, opusă celei pe care ea a apărat-o cu atâta înverşunare până în momentul botezului. Paradoxal, totuşi, Persida este pentru Mara cea mai iubită şi apropiată ființă.

[11] Fratele Persidei îl roagă pe părinte să-i cunune pe cei doi tineri atât de greu încercați.

[12] Se face referire la permisiunea lui Hubăr în vederea căsătoriei celor doi tineri.

BDD-A28404 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 05:56:51 UTC)

copilului. Aceasta este ființa cea mai apropiată sufletește, anume maica Aegidia: „Era lucru nemaipomenit ca o călugăriță să fie naşă, dar maica Aegidia îşi pusese toată stăruința să i se dea binecuvântarea şi Biserica era plină de lume adunată, ca să vadă botezul neobicinuit şi pe Persida, care intrase deodată în luminile tuturora” (*ibidem*: 259).

Neputând controla toate lucrurile, Mara perpetuează, jumătate simbolic, jumătate real, principiul dominației matriarhale, reînviind o viziune arhaică, fie dintr-un complex vital, fie dintr-unul social. Oricum, ea se simte vulnerabilă, se simte compătimită şi, fiindcă nu suportă umilința, vrea să impună reversul. Rămasă singură, Mara trăieşte libertatea absolută, care este în egală măsură seducătoare şi inhibantă.

Calea cea mai accesibilă spre putere pe care o întrezăreşte protagonista este cea a banului. Intuieşte valoarea acestuia într-un context social burghez şi, când apare conştiința definitivă a succesului, avariția ei bine temperată îşi pierde sensul caracterologic. Pentru Mara, avariția nu este o patimă amenințată de patologic, fiindcă nu face parte din „familia avarilor”, cum o califică didactic Alexandru Săndulescu (1973: 43) şi nici nu e doar „rezultatul unei vieți dure, austere, pe care femeia o foloseşte drept principala ei armă într-o lume pusă pe căpătuială pe toate căile” (Rotaru 1971: 507).

Mara este fascinată de puterea banilor, de posibilitățile pe care le întrezăreşte îndărătul lor, de seducția pe care o poate exercita asupra altora; nu vede în bani o valoare în sine, ci una pentru sine (Piru 1973: 175). Având bani, ea se ştie apărată, mai mult, are sentimentul că oricând îi poate domina pe alții. Banul, în opinia lui Pompiliu Marcea, „este un mijloc de considerație şi stimă dar şi de echilibru psihologic” (1967: 230). Acesta are forța secretă de a supune, de a umili; impune respectul şi evlavia, generând un fel de admirație mistică; este scop, criteriu de judecată în fața căruia simțul comun se transformă în dogmă, iar riposta în resemnare.

În acest sens, Mara este cu adevărat un roman al puterii, o confirmare balzaciană a triumfului în lume. Frustrată de orice rang social capabil să domine, Mara Bîrzovanu trăieşte certitudinea substituției acestuia prin bani. Fiindcă „Dumnezeu nu face deosebire

BDD-A28404 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 05:56:51 UTC)

între oameni", banul este singurul criteriu de diferențiere, conform Marei. Nu mai contează prestigiul moştenit, ci acela dobândit. Şi cum acesta nu mai are o valoare spirituală, ci una materială, triumful poate aparține în egală măsură celor obidiți şi celor nobili, celor îmbrăcați şi celor goi. Pentru Mara, puterea moştenită este o prejudecată.

Mara este un roman al predestinării, al împlinirii punct cu punct a unui „program" existențial. Tezismul cărții este unul de substanță, nu doar superficial. În fond, este vorba de o concepție a expierii păcatului prin suferință. Dar culpa nu ține atât de faptă, mai exact nu este de ordin material, ci ține de alcătuirea intimă a personajelor. Autorul, şi aici ca şi în alte scrieri, face elogiul armoniei şi al echilibrului interior, altfel spus, al unui fel de viață mediocru, lipsit de durere şi zbucium (Brădescu 2011: 56-57).

Cu *Mara*, autorul se înscrie în canoanele romanului modern într-un moment când eroziunea caracterelor, lirismul prozei de evocare patriarhală, cu timbrul ei nostalgic era în plină atenție literară. Pentru epoca în care a apărut, romanul lui Slavici a fost un eveniment. Ceea ce izbeşte în roman este culoarea vie a fundalului pe care se sprijină eroii. Avem înaintea noastră oameni tăcuți, greu de urnit, încăpățânați în prejudecățile şi obiceiurile lor, la care gândirea colectivă e mai puternică decât cea individuală. Arhaicitatea acțiunilor lor mai este îngreunată şi de factorul etnic, căci de o parte stau nemții, iar de cealaltă românii (Călinescu 2003: 764). Mara este întruchiparea perfectă a descrierilor lui Călinescu. Când Persida pune înaintea mamei dragostea pentru Nați, aceasta răspunde îndârjită:

> „– Nu! – nu!...asta nu se poate! Dumnezeu ştie...cât m-am gândit eu la voi, cât am ostenit pentru voi, cu câtă inimă v-am purtat de grijă şi nu poate să mă pedepsească atât de aspru. Dacă te-aş vedea moartă, ar fi pierdută toată bucuria vieții mele, dar aş zice c-au mai pățit-o şi alte mame ca mine şi m-aş mângâia în cele din urmă. Neam de neamul meu nu şi-a spurcat însă sângele" (Slavici 1985: 94).

BDD-A28404 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 05:56:51 UTC)

Mara merge până acolo încât, crezând-o pe fata ei în legături nelegiuite cu Natl[13], doreşte nu căsătoria cu ibovnicul, ci chiar izgonirea lui. Mai ruşinoasă i se pare însoţirea cu un om de altă lege decât păcătuirea:

> „– Lasă draga mamii, că toate au să iasă bine. Are fiecare norocul lui. Au păţit-o altele şi mai rău decât tine şi tot au ajuns femei cu casă bună. Eşti, la urma urmelor, ca şi când ai fi fost cununată cu el şi toată lumea te ştie că i-ai fost soţie credincioasă şi harnică şi multe ai suferit de la dânsul. Femeie ca tine n-are decât să aleagă între cei mai buni ca să-şi găsească bărbat" (*ibidem*: 241).

Slavici nu are nimic din spiritul de înfrumuseţare a vieţii rurale, atribuit mai târziu sămănătoriştilor. Eroii lui, observaţi fără cea mai mică părtinire după modul de mai târziu al lui Rebreanu, sunt egoişti, avari, îndărătnici, duşmănoşi şi totodată iertători şi buni, adică cu acea ingerinţă de bine şi de rău ce se află la oamenii adevăraţi. Atâta vreme cât autorul rămâne în marginile experienţei sale, ochiul lui e de o rară ascuţime în zugrăvirea eroilor care trăiesc cu o vigoare extraordinară. Mai vie decât toţi este Mara. Ea înfăţişează tipul comun al femeii mature de peste munţi şi în genere al văduvei întreprinzătoare şi aprige (Călinescu 2003: 133-134).

Acţiunile Marei sunt redate cu ajutorul exclamaţiilor (*ibidem*: 135): „A rămas Mara, săraca, văduvă cu doi copii, sărăcuţii de ei...Mult sunt sănătoşi şi rumeni, voinici şi plini de viaţă, deştepţi şi frumoşi, răi sunt, mare minune...Mai sunt şi zrenţăroşi şi desculţi şi nepeptănaţi şi nespălaţi şi obraznici, sărăcuţii mamii...". Exclamaţiile acestea, de fapt ale eroinei şi numai însuşite în repeziciunea frazei de autor, exprimă rând pe rând şi mai cu putere decât orice analiză firea clasic văicăreaţă a văduvei („săraca"), orgoliul mamei chiar şi prin ceea ce ar părea pricină de îngrijorare („mare minune"), ascunsa mânie împotriva acelora care-i defăimează pruncii („sărăcuţii mamei"). Şi, firește, Mara este descrisă scurt, substanţial:

[13] Pentru Tolstoi, rolul copiilor într-o familie este vital, căci ei sunt ca un „compas" care arată adevărata deviere de la calea cea bună - "true path" (Karpushina 2001: 71).

BDD-A28404 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 05:56:51 UTC)

„Muiere mare, spătoasă, greoaie şi cu obrajii bătuţi de soare de ploi şi de vânt. Mara stă ziua toată sub şatră, în dosul meselor pline de poame şi de turtă dulce. La stânga e coşul cu peşte, iar la dreapta clocoteşte apa fierbinte pentru vornovişti, pentru care rade din când în când hreanul de pe masă. Copiii aleargă şi îşi caută treabă, vin când sunt flămânzi şi iar se duc după ce s-au săturat, mai se joacă voioşi, mai se bat fie între dânşii, fie cu alţii şi ziua trece pe nesimţite. Serile, Mara, de cele mai multe ori mănâncă ea singură, deoarece copiii obosiţi adorm, în vreme ce ea găteşte mâncarea. Mănâncă, însă mama şi pentru ea şi pentru copii. Păcat ar fi să rămâie ceva pe mâne" (Slavici 1985: 7).

Mara agoniseşte pentru copiii ei şi se tânguieşte peste tot de sărăcie. Cu maica Aegidia s-a învoit să dea pentru Persida şase florini pe lună, apoi cu lacrimi a înduplecat-o să primească numai patru, pentru ca apoi să nu mai dea nimic după ce, prin aceeaşi maică Aegidia, a căpătat dreptul de a lua taxele de trecere pe podul de la Murăş plătit cu banii din ciorapul Persidei. În felul acesta, Mara a reuşit să nu mai atingă capitalul deloc.

Protagonista doreşte să-şi scape feciorul de armată, dar face în aşa chip ca banii necesari să-i fie împrumutaţi de Bocioacă, cojocarul, stăpânul băiatului. Gândul ei ascuns e de a-l sili astfel pe cojocar să-şi dea fata după Trică, spre a nu rămâne în pierdere. Şi, fiindcă nevasta însăşi a lui Bocioacă umblă după tânăr, acesta aleargă la Mara să-i ceară banii ca să scape de pacoste (Călinescu 2003: 136). Mara îşi demonstrează ascuţimea minţii şi în această circumstanţă, dându-i sfaturi cel puţin îndrăzneţe:

„– Pst! -zise ea- ţine-ţi gura! Eşti băiat tânăr şi nu trebuie să aduci ruşine asupra casei tatălui tău. Nu e ea singura mumă care-şi măritǎ fata după băiatul ce-i place ei. Ţine-o cu vorba până ce nu-ţi dă fata, apoi scuip-o în faţă şi ai să ai soacră care se teme de tine şi nu ţi se urcă-n cap. Fii, Trică, băiat cu minte; fata e bună, frumoasă şi cu avere, intri în casă bună şi dacă eşti om tu, faci ce vrei din ea.
– Nu vreau nimic! răspunse el. Ţin numai să nu fiu robul lor şi te rog să mă scapi de dânşii.
– Prostii! grăi Mara. O să te mai gândeşti şi tu şi o să-ţi vie mintea. De aşa noroc nu o să fugi. (Slavici 1985: 229-230).

BDD-A28404 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 05:56:51 UTC)

Caracter tare, de neclintit, Mara este ambiţioasă din fire, generoasă, dar şi mândră. Îşi coordonează copiii şi gestionează orice situaţie în favoarea ei. Tot dintr-un sentiment de vanitate, la nunta Persidei vrea să arate că fiica ei este mai bogată decât neamţul, dar nu se îndură totuşi să aducă toţi banii, ba în cele din urmă se lasă rugată să-i păstreze tot ea: „-Da, da! răspunse Mara. Mai bine decât la mine unde ar putea să stea? Să ştiţi că-i aveţi… pe toţi, nu numai pe aceştia" (*ibidem*: 112).

Într-o situaţie similară, când zgârcenia tace, arde în sufletul Marei mândria maternă. Trică şi Sisi sunt pe cale să se înece în Mureş, fiindcă au pornit într-o barcă într-o direcţie nepermisă. Toată lumea îşi frânge mâinile, numai mama este mândră: „Sfinte Arhanghele!...Sfântă Marie, Maică Preacurată! Bată-vă să vă bată, copii! Nu – grăi dânsa mângâiată – copii ca ai mei nimeni nu are!" (*ibidem*: 14). De asemenea, duioşia ei de mamă o vedem şi atunci când Persida fuge de acasă, iar Trică nu vrea să spună unde s-a dus. Mara se mânie foc, deşi în adâncul sufletului ei e măgulită: „Tot n-avea nimeni copii ca dânsa: dacă şi-au pus ei o dată ceva în cap, nu-i mai scoate nimeni din ale lor" (*ibidem*: 56).

Cu acelaşi adevăr se înfăţişează omul germanic. Hubăr este tăcut, obstinat, apăsat de tradiţie, plin de nuanţe sufleteşti şi totodată brutal de prea multă timiditate. Hieratismul acestei rase mândre, învinse de omenie, devine dramatic în scena împăcării:

> „Era şi frumoasă şi grea clipa în care ei au intrat la Persida. Păcat numai că Mara nu era şi ea de faţă. Naţl stătea umilit la căpătâiul patului şi se dete puţin la o parte când părinţii lui intrară, iar Persida îl aştepta cu faţa râzătoare. Hubăr, deşi cam strâmtorat, era om trăit în lume şi ştia ce voieşte. El se duse la Persida şi o sărută pe frunte…-Iartă, fata noastră, toate supărările pe care ţi le-am făcut şi fii încredinţată despre iubirea noastră părintească, grăi apoi, uitându-se în ochii ei" (Slavici 1985: 256).

Încă o dată suntem martorii unor legături puternice ce se stabilesc în interiorul familiei, chiar dacă acestea se realizează prin alianţă.

BDD-A28404 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 05:56:51 UTC)

„Slavici a intuit prea bine şi metamorfoza caracterului într-o familie, fenomen mai însemnat şi mai vădit într-o societate rudimentară. Cu toate că s-ar părea că stau faţă în faţă tinerii cu o nouă mentalitate şi cei în etate înţeleniţi în prejudecăţile lor, de fapt nu e vorba decât de o transmitere a deprinderilor ereditare. Cei tineri au întocmit aceleaşi idei preconcepute, ca şi bătrânii şi suferinţa lor vine din călcarea acestora[14]. Însuşirea esenţială a lui Slavici este de a analiza dragostea dintr-o provincie cu oameni mai propăşiţi sufleteşte, în stare de nuanţe şi introspecţii, deşi nedesprinşi încă din hieratica etnografică. Jumătate din roman notează treptat, răbdător, aprinderea, propagarea şi izbucnirea iubirii la o fată conştientă de frumuseţea şi farmecul ei, întâi provocatoare şi nehotărâtă, apoi stăpânită şi în stare de orice jertfă. Sentimentul se strecoară la început ca un simplu capriciu, se îndreptăţeşte cu mila şi devine la sfârşit jăratic mistuitor" (Călinescu 2003: 138-139).

Mara ştie că puterea acestui sentiment este de neînvins. Respingând ideea însoţirii cu Naţl, nu o învinovăţeşte pe fată, dar nici nu o sfătuieşte să se condamne:

„-Nu, fata mea, zise Mara liniştită. Aşa vin lucrurile în lumea aceasta: pleci în neştiute şi te miri unde ajungi; te-apucă – aşa din senin – câteodată ceva şi te miri la ce te duce. Omul are data lui şi nici în bine nici în rău nu poate să scape de ea; ce ţi-e scris are neapărat să ţi se întâmple; voinţa lui Dumnezeu nimeni nu poate s-o schimbe" (Slavici 1985: 72).

Aşadar, dragostea este considerată ca o predestinare: „-Nu! grăi dânsa în cele din urmă cu liniştită hotărâre. N-am să mă înspăimânt, n-am să fug, n-am să te părăsesc – zise – şi-i apucă mâna şi se alipi de el şi îi trecu gingaş braţul peste gâtul lui" (*ibidem*: 87). „Atâta vreme cât descrie latura automată a dragostei, Slavici este ascuţit şi dramatic. Când însă năzuieşte a da fineţi sufleteşti de oraş, complicaţii culturale, tonul apare cu desăvârşire fals şi didactic"

[14] Naţl este posac, leneş, chinuit de cazuri de conştiinţă, brutal şi delicat în acelaşi timp, ca şi tatăl său. Persida, aşezată în fruntea unei cârciumi devine prin instinct avară, autoritară şi plină de orgoliu familial.

BDD-A28404 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 05:56:51 UTC)

(Călinescu 2003: 139). Persida rosteşte într-un cerc mai luminat aserțiuni pedante:

> „-Sunt tânără, frumoasă şi deşteaptă: nu-mi mai lipseşte decât inima uşoară ca să-mi iau avânt. Eu mă înspăimânt însă, când mă gândesc la mulțimea datoriilor pe care le iau asupra mea, când ies de aici şi sunt surprinsă adeseori de simțământul că nu pot să le împlinesc pe toate" (Slavici 1985: 114).

Prin intermediul Marei, Persida rămâne un personaj care marchează rolul definitoriu pe care o femeie îl poate îndeplini într-o societate de tip tradițional. Desigur, modelul urmat este însăşi mama, care devine în opera lui Ioan Slavici şi chiar în literatura română prototipul femeii care nu se mai încadrează în limitele înguste ale unei existențe cutumiare.

Surse:

Slavici, Ioan. [1894] 1985. *Mara*. Bucureşti: Litera Internațional.

Bibliografie:

Brădescu, Steliana. 2011. *Slavici sau iubirea ca mod de viață.* Iaşi: Institutul European.

Călinescu, George. 2003. *Istoria literaturii române de la origini până în prezent.* Bucureşti: Semne.

Karpushina, Olga. 2001. "The Idea of the Family in Tolstoy's Anna Karenina: The Moral Hierarchy of Families".

http://www.pitt.edu/~slavic/sisc/SISC2/docs/karpushina.pdf (Consultat 18 decembrie 2016).

Manolescu, Nicolae. 1991. *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc.* Vol. I. Bucureşti: Editura Eminescu.

Marcea, Pompiliu. 1967. *Ioan Slavici.* Bucureşti: Editura Meridiane.

Mitu, Sorin. 1997. *Geneza identității naționale la românii ardeleni.* Buccureşti: Editura Humanitas.

Piru, Alexandru. 1973. *Ioan Slavici*. Bucureşti: Editura Eminescu.

Rotaru, Ion. 1971. *O istorie a literaturii române.* Bucureşti: Editura Minerva.

Țeposu, G. Radu. 1983. *Viața şi opiniile personajelor.* Bucureşti: Editura Cartea Românească.

BDD-A28404 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 05:56:51 UTC)

Vintilescu, Virgi. 2008. *Ioan Slavici.* Timişoara: Editura Eurostampa.
Wollstonecraft, Mary. 1988. *A Vindication of the Rights of Woman.* London: London University Press.

THE DETERMINED WOMAN – **MARA** BY ION SLAVICI

Abstract

Keywords: *private sphere, public sphere, family, 19th century*

The paper aims at a theoretical approach of the family within the modern Romanian novel. We are to focus on the outstanding features of the concept and reveal its importance and construction within the private space. Up to the 19th century, women were associated with the private area. From that perion on, we witness a progress as regards women's status within society. Thus, Ioan Slavici's protagonist, Mara, embodies the prerogatives of a woman who manages to cross the boundaries of the private sphere entering the public one.

BDD-A28404 © 2017 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 05:56:51 UTC)